

ne autem terminantur diuturni
morbi à materia non admodum ir-
ritante pendentes.

De signis criticis.

CAPUT XII.

Cum crisis sit repentina mu-
tatio morbi ad salutem, aut
mortem, ea dicentur signa critica,
quæ hanc repentinam mutationem
prænunciant, quorum duplex est
genus, alia enim proximam mu-
tationem præcedunt, aut comitan-
tur, quæ propriè crisma signa à
Galeno vocantur I. Aph. 12. suntq;
supervenientia, nec in principio
morbi apparere unquam solent:
Alia futuram mutationem longè
antecedunt, & etiam à principio
apparentibus ipsa morbi essentia
morbificæq; causæ proprietas judi-

-Uu 6

cat

cat statim ab initio, quib. in morbis expectanda sit crisis. De utrisque hic sermo est, ut signorum ubertas certiore pariat crisis cognitionem, quæ ut exacta evadat, cognoscere in primis oportet, an sit expectanda crisis, tum quando sit futura, quo die, qua hora, cujus materiæ futura sit vacuatio, & per quem locum: Deniq; distinguenda est perfecta crisis ab imperfecta, salutaris, à lethali.

Futuram crisin indicat primum natura crisis, nam in omni morbo magno, ac celeris motus expectanda est crisis. In morbis chronicis contingit quidem aliquando post longam excrementorum coctionem naturam moliri causæ morbiicæ expulsionem: Sed primo id est rarum, cum chronici morbi salutare coctione terminentur, deinde ea vacuatio, cum non sit repentina mutatio, sed sensim facta
mi-

minus propriè crisis nomen meretur.

Secundo indicatur crisis à morbi, ac ipsius crisis natura. Nam si materia morbifica naturā valdè sit gravis, & vel quantitate, ut in syncho, vel mala qualitate admodum irritet expultricem, visque expultrix sit valida certè superveniet crisis. At si virtus sit debilis, adeò ut pugnam aggredi non possit adversus causam morbificam, moriuntur ægri absque crisi. Quod si cum materiæ morbificæ irritamine, ac facultatis robore, adsit quoque viarum dispositio, per quas fieri crisis potest, non est de futura crisi dubitandum; ut si in morbo, in quo sudor rationabiliter expectatur, adsit magna raritas cutis, nec habitus corporis sit densus. A juvantibus, & lædentibus, non solùm futura crisis cognoscitur, sed etiam si qui motus acciderint ægro per modum

Vu 7

cri-

crisis facile à symptomatis distinguuntur. Itaque iuvantia coctionem crisis portendunt, quando in principio, vel augmento morbi magnas vacuationes non concomitantur: Siquidem vacuationes, quia materiam minuunt, roburque expultricis quadantenus frangunt, crisis quæ aliàs futura erat impediunt. Ita si motus accidentes ægro præsertim die critico vires sublevarint, morbumque remiserint, criticos fuisse certum est, unde Hipp. 2. Aph. 13. noctes crisis subsequentes leviores, esse ait, at si morbum non levarint, sed etiam viribus graves extiterint, non sunt critici censendi, & à natura dominante provenientes, sed symptomata. Tertiò indicatur crisis ab effectibus, seu supervenientibus symptomatis ex forti pugna naturæ cum causa morifica, cujus causa sit insignis agitatio materiæ adeoque.

va-

varia sumptomata pro humoris agitati, partis quam petit, & naturæ roboris conditione, cujusmodi sunt rigor inexpectatus, repentinus cap. dolor, vehemens & inopinata dispnoea, hypochond. dolens cōtentio, vigilia, delirium, inquietudines, faciei rubor, spectra ante oculos obversantia, unde ait Hipp. loco citato, iis gravem esse noctem ante accessionem, quibus futura sit crisis. Sanè nunquam certius adventantem *crisim* cognoscere est, quàm cum sine ratione, & inopinatò gravia superveniunt accidètia, apparentibus signis coctionis, & valida existente natura: Quibus signis, ut metus assidentibus ægris; incutitur, ita medico proxima morbi judicatio indicatur. Similitudo, & ipsa futuram *crisim* interdum prænunciat. Nam si occurrat aeris constitutio, in qua plurimi affectus similes crisi esse terminati ab ini-

initio fuerint observati, sperandum est omnes alios deinceps eadem ratione terminatum iri. Talis fuit constitutio Patavii M.DC.VIII. æstivo & verno tempore, vere enim omnes biliosæ feb. per cutanea tubercula judicabantur, adveniente autem autumno pruritu ac scabie superveniente statim solvabantur.

Quando futura sit crisis.

CAPUT XIII.

Futuræ crisis tempus, diem, & horam, is solus perfectè divinabit, qui efficaciam naturæ, & causæ morbi ficæ metiri didicerit. Nam cur hoc, vel in illo die crisis fiat, id equidem non diei, aut numero adscribendum, sed vincenti naturæ, cujus virtus cum finita sit, quemadmodum finita quoque est morbi-
ca